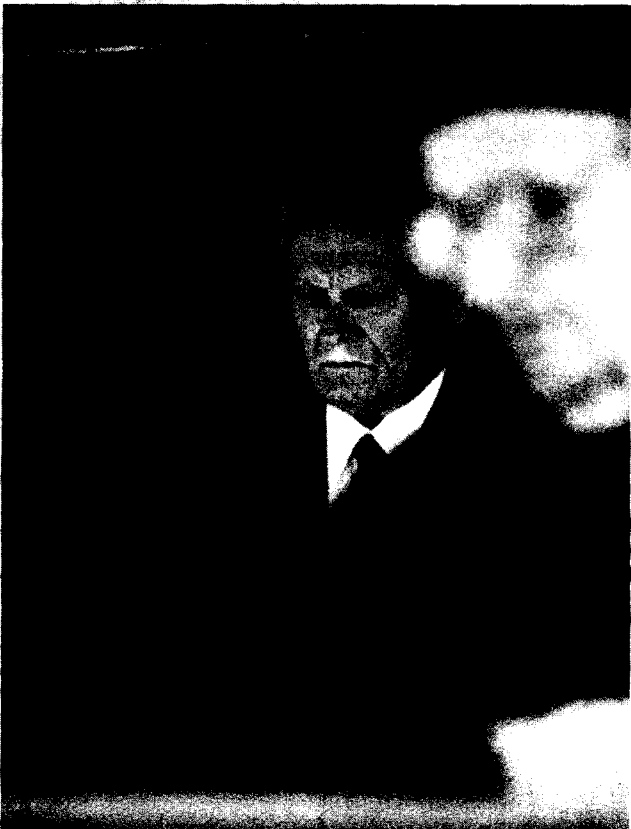

A holokauszt története Magyarországon még mindig a legkényesebb, legkibeszéltenebb történet. Pedig minden XX. századi (zsidó és keresztény) történet valamilyen formában kapcsolatban állt vele. Ennek örvedetes módon intézményesített formája lesz ettől az évtől. Az ország középiskoláiban holokauszt napot tartanak, a 2000/2001-es tanévtől kezdve

minden év április 18-án egy egész napon keresztül remélhetőleg nemcsak a tragédiával szembesítik a tanulókat (ez így önmagában túl sokkoló lenne), hanem a magyar zsidóság egész történetébe ágyazzák a katasztrófát. Az első tanórát Csurgón tartották, Göncz Árpád köztársasági elnök s az összes magyarországi történelmi egyház vezetőinek részvételével. Az eseményt két, Somogy megyei parlamenti képviselő szervezte meg, példázva azt az egységet, amellyel ezt a kérdést ki kell venni a mindennapi politika közegéből.

Göncz Árpád köztársasági elnök úr beszéde Csurgón 2000. április 18-án

Kedves Barátaim!

Nagyon-nagyon örülök, hogy ötvenöt év múltán sor került erre a „rendhagyó történelemórára”. S nagyon-nagyon sajnálom, hogy „rendhagyó”, hiszen ennek rendesnek és hétköznapiak kéne lennie, amely minden osztályban elhangzik. Nagyon-nagyon örülök, hogy ismerős és kedves arcokat látok itt, akiről tudom, hogy olyan az eszük járása, mint az enyéem. És nagyon-nagyon sajnálom, hogy ilyen kis számban vannak jelen azok, akik számára valóban „rendhagyó” történelemórát kéne tartanunk. Látok diákarcokat is, de sajnos keveset. Mégis azt remélem, hogy ezt a „rendhagyó” órát tanévről tanévre minden iskolában és minden osztályban meg fogják tartani: arról a történelmi útról, ami oda vezetett, ahova vezetett, s ami a közös európai történelmünknek talán a legmélyebb pontja és legmélyebb szégyene. Amivel az emberiség első döbbenetében talán megpróbált szembenézni, de helyre tenni mindmáig nem tudta pontosan. Mi sem itt, Magyarországon. Tudjuk-e, mit jelzett nekünk 1945, mit jelent azóta ezzel a tudattal együtt élnünk? ...s nem tisztáznunk teljesen, az azóta is tartó hatásait, és a belénk rágódott emlékét? Ami

talán épp azért rágódott belénk és mérgez, mert nem voltunk képesek magunkból kibeszélni. 1922-es vagyok, tehát fiatalságomban éltem át: számomra ez a kor maga volt az iszonyú valóság. Rengeteg hozzám közel álló embert érintett. A magyar társadalom huszonöt esztendőes eróziójának a végpontját jelentette, a társadalom teljes erkölcsi szétesését. A hatszázézer szám csak szám. A tény az, hogy itt nemcsak hatszázézer ember életéről volt szó, hanem egy teljes társadalom széteséséről. Mire idáig eljutottunk, az ország magyarul beszélő, magyar tudatú magyar közössége szétszakadt, három csoportra szakadt. A halálba üldözöttekre és a halálra kínzottakra, az üldözőkre és az üldözést helyeslőkre, s harmadikként azokra, akik szerettek volna tenni ellene, mint ahogy meg is próbáltak tenni. Nem mondom, hogy túlnyomó számban voltak, szó se róla. Hiszen ellenszegülni életveszélyes volt. A társadalom erre a döbbenetes folyamatra – ami gyakorlatilag négy hét alatt zajlott le, és körülbelül négyszázötven-ezer embert érintett – nem készült fel. Lelkileg sem. Legfeljebb azok, akikben élt a gyűlölet, és elszánták magukat, hogy az eszközei lesznek az embertelenségnek. A kívülállók az üldözők és az üldözöttek között voltak, akik részvétellel,

közömbösen vagy a kezüket tördelve figyelték, hogy mi történik! Elenyésző volt azok száma, akik valóban segíteni tudtak. Még ha akartak is. Igazolványokat gyártottak otthonukban, rendházakban, kórházakban. Rejtegették az üldözöttek azon számbeli töredékét, amely végül túlélte a deportálás rettenetét. Ők a

puszta létükkel egyvalamit bizonyítottak: azt, hogy az élet végül is erősebb, mint a halál. Ezzel mindenképpen tisztában kell lennünk. Isten akarata: az élet erősebb a halálnál, erősebb, mint a gonoszság, és erősebb, mint a gyilkosok minden összesített ereje. Aki akkor élt, emlékszik arcokra, emlékszik a menetekre, emlékszik a tehetetlenségre, a kínszenvedésre. Emlékszik arra a „kitűnően működő” közigazgatásra, amelyik minden segítséget megadott a több százezer magyar ember halálához. Emlékszik arra az erőszakszervezetre, amely kíméletlenül, durván és nyersen minden segítséget megadott magyar emberek megöléséhez. Emlékszik rá, hogy ez volt a történelmünkben az első magyar hadsereg, amely embereket hívott be és vitt ki a frontra azért, hogy saját maga pusztítsa el őket. Ami elég volt ahhoz, hogy ezzel önmagát szétzüllessze, és az önnön morálját aláássa. Ez a magyar történelemnek is – engedjék meg, hogy azt mondjam – a mélypontja volt. Innét teljesen feltápaszkodni mindmáig nem tudott. Szembenézni – könnyörtelenül szembenézni – e tényekkel mindedig nem tudott. A pápa példája és Stockholm üzenete talán lehetővé teszi, hogy legyen merszünk kíméletlenül szembenézni vele. Nem sértődötten, nem magunkat kímélve, hanem az élet védelmében, hogy egyszer s mindenkorra levonjuk a tanulságot: ez többé nem történhet meg! Amiben a holokauszt több évezred tömeggyilkosságait és népustításait is fölülmúlja, az a tökéletes cinizmusa. Abban, hogy ember és ember között alacsonyabb és magasabb rendűt vélt felfedezni, abban, hogy tökéletesen érzéketlenül, nagyipari módszerekkel pusztította az emberek tíz- és százezreit. Abban, hogy felsőbbrendűsége tudatában erre jogot érzett. Egy olyan eszmerendszer alapján, amely az emberségből tökéletesen és teljesen kivetkőzött. Százezres nagyságrendű emberpusztításokat láttunk

már a történelemben, de azokat többnyire indulat vezette. Ezt nem: ezt a hideg és embertelen gyűlölet. Ezzel a ténnyel mindenféleképpen szembe kell néznünk, s túl kell lépnünk rajta egyszer s mindenkorra, mert mindaddig, amíg önmagunkban ezt nem tisztázzuk, ugyanennek a veszélye itt Magyarországon, Európában és a világban fennáll, azt pedig nem engedhetjük meg. Egyvalamit tudnunk kell; az eszmék tovább élnek, mint ahogyan tovább él az emberiség is. Az eszméknek – az ordas eszméknek is – felelési idejük van. Amit gyorsítani is, lassítani is lehet, de teljesen kipusztítani sohasem. Jó, ha ezzel tisztában vagyunk. Ha Európában ma körbenézünk, azt látjuk, hogy a háborútól nem érintett országoktól a háborús vesztesekig és a háború győzteseiig minden országban ismét felütötte a fejét a gyűlölet. És ez a gyűlölet életveszélyes. Európa nem engedheti meg magának, hogy ennek tápot adjon. Szívemből remélem, hogy az európaiság és a fejlődés elég erős lesz ahhoz, hogy a gyűlöletnek útját állja erőszak nélkül is. De a veszélyére fel kell készülnünk, a veszélyére gondolnunk kell, mert a maradéka itt él közöttünk. Ez a tudat volt az, ami a Szentatyát vezette, amikor emlékezetes szavait kimondta. És meggyőződésem, hogy ez tette szükségessé a stockholmi értekezletet. Szeretném, ha ezt valamennyien megjegyeznénk. Az életünkről, a gyermekeink életéről, az unokáink életéről van szó. Nem zsidókról és „nem zsidókról”, nem „alacsonyabb rendű és magasabb rendű” nemzetekről, nem „másként gondolkozókról”, hanem az embertelenség és az emberség küzdelméről. Minden vallásfelekezet, Isten szavát hirdető minden embercsoport igazáról. A Sátán gyűlölködésével szemben. Nem vagyok pap, de engedjék meg, hogy ezt fehéren-feketén kimondjam, mert úgy érzem, hogy ki kell mondanom.

*Folyóiratunk szeretettel búcsúzik a leköszönő köztársasági elnöktől,
akinek történelmi léptékű szerepével már a jelenben is tisztában vagyunk.*

Külön megtiszteltetés volt számunkra, hogy szerzőként is köszönthettük

(s reméljük, hogy íróként az marad ezután is),

*de leginkább azért vagyunk hálásak neki, mert hivatali ideje alatt rendkívüli empátiával
és bátor bölcsességgel segített oldani a holokauszt tragédiáját.*